چرا در هر بحران از نقطه صفر آغاز می‌کنیم؛ از سودجویی تا بی‌اعتمادی عمومی

یک ویروس تاریخی

محمد معصومیان
گزارش نویس

معاون رئیس سازمان تعزیرات از کشف انباری در تهران با ۵۰۰ هزار ماسک و مواد ضدعفونی خبر داد. مرد جوان تهرانی با همدستی زن چینی‌اش نیم میلیون ماسک را در پارکینگ خانه احتکار کرده بود. اخبار گرانفروشی مواد ضدعفونی و ماسک در تهران و دیگر شهرها درحالی به گوش می‌رسد که همه در تب اخبار کرونا دلهره‌ای بی‌سابقه را تجربه می‌کنند. در شبکه‌های اجتماعی بسیاری از کاربران از گرانی و نایاب شدن ماسک و الکل ضدعفونی می‌گویند و از آن سو عکس‌هایی از دستفروشان خیابانی ماسک دست به دست می‌شود که با قیمتی بالا مشغول فروش هستند. چرا در مواقع بحرانی به خودمان رحم نمی‌کنیم؟ چرا اولین چیزی که در بحران فراموش می‌شود اخلاق است؟ آیا منفعت طلبی و سودجویی ویژگی بشری است یا جزئی از خلقیات ما ایرانیان؟ آیا ما در بحران‌های مختلف از روحیه و خلقیاتی تاریخی پیروی می‌کنیم؟ چرا انباشت تجربه اجتماعی نداریم و هربار در مواجهه با هر بحرانی به گونه‌ای عمل می‌کنیم که انگار نخستین مواجهه ماست؟

در روزهایی که کشور درگیر کرونا شده بازهم مثل همیشه اخبار سودجویی برخی، فضا را ناامیدانه‌تر می‌کند؛ چرا ما خودمان هم به خودمان رحم نمی‌کنیم؟ در مقابل هم تا همین اندازه می‌توانیم در شبکه‌های اجتماعی با بازنشر اخبار مربوط به احتکار و گرانفروشی مشغول آه و نفرین باشیم و ماجرا بماند تا بحران بعد. بعضی از کاربران با انتشار عکس‌هایی از جنگ تحمیلی که نشان می‌دهد سربازان با فداکاری ماسک‌های شیمیایی را باهم قسمت می‌کرده‌اند، می‌نویسند: «این عکس را به کسانی نشان بدهید که مشغول احتکار ماسک هستند.»

کاربری با انتشار عکسی از سه موتورسوار در جنگ تحمیلی که دوتای آنها ماسک دارند و نفر سوم با چفیه دهان خود را بسته می‌نویسد: «از او پرسیدند چی شد که شیمیایی شدی؟ گفت سه تا رفیق بودیم و دوتا ماسک داشتیم.» بعضی اما مثل همیشه بحث را به ساز و کار مدیریتی کشور می‌کشانند مانند کاربری که نوشته است: «در همه کهکشان وقتی فرصتی باشد، کسانی هستند که سوءاستفاده کنند و جنسی را احتکار کنند. این به مدیریت جامعه برمی‌گردد که بتواند جلوی چنین چیزهایی را بگیرد.» در واقع در این دیدگاه اساساً بشر سودجو و منفعت طلب فرض شده و مسئولیت کنترل آن به سیستم مدیریتی واگذار می‌شود. همچون **بهروز صفاری‌نیا** صاحبنظر اجتماعی که منفعت طلبی را ویژگی انسان می‌داند و معتقد است اگر فکر کنیم انسان موجودی اخلاقی است اشتباه کرده‌ایم. او با اشاره به مدیریت بحران در کشور می‌گوید: «شرایطی که اداره کشور ایجاد می‌کند می‌تواند مردم را اخلاقی یا غیراخلاقی کند.»

صفاری نیا برخوردهای غیرمسئولانه محتکران را رفتاری ناخودآگاه می‌داند که از کمبود مدل‌ها و الگوهای اخلاقی نشأت می‌گیرد: «این رفتار انسانی را می‌توان با نظارت و کنترل بیشتر مسئولان کم کرد اما متأسفانه اینگونه نظارت‌ها در کشور ما کمتر اتفاق می‌افتد و تا روزی که وارد بحران نشده باشیم، برنامه دقیقی هم برای نظارت نداریم.» او مدیریت آزمون و خطا بعد از هر بحران را از آسیب‌هایی می‌داند که همواره گریبانگیر ما بوده است. به بیانی دیگر درس نگرفتن از بحران‌ها و حوادث مکرری مثل سیل و زلزله تا بحران‌های سیاسی، اقتصادی مانند تحریم باعث می‌شود در کنار آن احتکار کالاهایی مانند پوشک بچه و دستمال کاغذی و رب گوجه‌فرنگی هم مردم را عصبانی‌تر کند.

مازیار طلایی کارشناس اجتماعی معتقد است باید با ریشه‌یابی خلقیاتی مانند سودجویی و منفعت‌طلبی به مقابله با آن بپردازیم. در این نگاه کلیت بشر مشکل دار نیست بلکه انسان هر جامعه‌ای محصول تجربیات و حوادث تاریخی آن جامعه در نظر گرفته می‌شود: «خلقیاتی مانند میل به سودجویی ذاتی نیست بلکه ساخته می‌شوند و این ساخته شدن هم به خاطر روابطی است که مردم با ساختارهای فراتر از خود دارند که عمده این ساختارها و نهادها هم در بخش سیاستگذاری هستند. مردم الگوی تعاملات بین خودشان و نهادهای بالا دستی را در روابط خود با دیگران پیگیری می‌کنند.» به بیانی دیگر طلایی معتقد است مردم ذهنیت خود از رابطه با مقام بالادست را به روابط اجتماعی و خانوادگی و کاری خود تسری می‌دهند. مثل کارمندی که فکر می‌کند رئیس‌اش مشغول اختلاس است و ناخودآگاه به این نتیجه می‌رسد که او هم به فکر منفعت طلبی و فرصت طلبی خود باشد. او بی‌اعتمادی مردم به مسئولان را دلیل دیگری برای ابتلای جامعه به سودجویی در مواقع بحران می‌داند و می‌گوید: «مسأله مهم‌تر نبود اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی است. در واقع ما باید از شکاف بین مردم و حکومت حرف بزنیم. اولین مسأله این است که مردم اعتمادی به منابع خبری رسمی ندارند. وقتی مردمی خودشان را جدا از مسئولان می‌بینند این ذهنیت کلی به وجود می‌آید که آنها بی‌پناه مانده‌اند و باید به فکر خودشان باشند. در این شرایط برخی به‌سمت منفعت طلبی می‌روند و از آنجایی که نظارت‌ها در این مواقع کمتر می‌شود برخی از مردم فکر می‌کنند دیگر شیرازه جامعه از هم پاشیده و پس از این به هر شیوه‌ای باید به فکر بقا باشند.» این جامعه شناس برساخت‌های اجتماعی را که از کودکی در تربیت کودکان به کار گرفته می‌شود، مورد انتقاد قرار می‌دهد و می‌گوید: «ما به‌لحاظ تربیتی طوری بار می‌آییم که منافع خودمان را حفظ کنیم، به قانون احترام نگذاریم چون قانون فقط هوای بالا دستی ها را دارد. متأسفانه جامعه و خانواده با توجه به تجربیات خود این‌ها را به نسل‌های دیگر منتقل می‌کنند.»

مازیار طلایی معتقد است تا شکاف بین مردم و مسئولان از بین نرود، رفتارهای سودجویانه ادامه پیدا خواهد کرد و از یک بحران به بحران بعدی منتقل خواهد شد. از او می‌پرسم چرا حکومت و مسئولان در پی مستندسازی و درس گرفتن از تجربه‌های گذشته نیستند. چرا ما جامعه کوتاه مدتی هستیم که حافظه تاریخی‌مان خوب کار نمی‌کند؟ وی می‌گوید: «یکی از دلایل این مسأله برخورد سیاسی و امنیتی با مسائل اجتماعی و به‌تازگی بهداشتی است. در همه جای دنیا در مواقع بحران سعی بر شفاف‌سازی می‌کنند و هر بحرانی را در محدوده تعریف شده خود بررسی می‌کنند. مثلاً اگر یک مسأله پزشکی است در همان قالب دیده می‌شود اما در کشور ما همه اتفاقات به سرعت وارد لایه‌های سیاسی و بعد امنیتی می‌شود و این موضوع باعث می‌شود نتوانیم هیچ حادثه‌ای را با تمام جزئیات مستندسازی کنیم تا با مطالعه آن به اشتباهات پی ببریم و موضوع را به یک تجربه علمی تبدیل کنیم.»

شاید سؤال دیگری که باید پرسید این است که اگر اعتماد اجتماعی خدشه‌دار شده، چرا همه دست به احتکار نمی‌زنند؟ چرا در همین وضعیت هم اخباری امیدوارکننده مانند تلاش فداکارانه پزشکان و پرستاران در خط مقدم مقابله با ویروس چشمگیر است یا آن‌طور که کاربری در فضای مجازی نوشته: «فروشنده‌ای در اردبیل ماسک و لوازم بهداشتی‌اش را به‌صورت رایگان به مردم می‌دهد.» مگر این فروشنده هم در همین کشور و همین جامعه زندگی نمی‌کند؟ حتماً در گفت‌وگو با جامعه‌شناسان و صاحبنظران به این موضوع خواهیم پرداخت اما تا همین حد می‌توان گفت آن شهروند اردبیلی و بسیاری چون او نه تنها انسانی‌هایی اخلاقی هستند بلکه به میزانی از آگاهی رسیده‌اند که قربانی نباشند. کسی که در شرایط بحرانی سودجویی می‌کند نخستین قربانی است یا قربانی خلقیات و تجربه‌های تلخ تاریخی یا قربانی روابط مغشوش با نهاد مدیریت یا قربانی فساد اخلاقی خود.

شهروآرا

> اگر اعتماد اجتماعی خدشه‌دار شده، چرا همه دست به احتکار نمی‌زنند؟ چرا در همین وضعیت هم اخباری امیدوار کننده مانند تلاش فداکارانه پزشکان و پرستاران در خط مقدم مقابله با ویروس چشمگیر است یا آن طور که کاربری در فضای مجازی می‌نویسد فروشنده‌ای در اردبیل ماسک و لوازم بهداشتی‌اش را به صورت رایگان در اختیار مردم قرار می‌دهد؟

جدول سودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری در خانه‌های سفید قرار دهید که هر رقم در سطرها، ستون‌ها و مربع‌های کوچک ۳ در ۳ یکبار دیده شود

۳۳۳۳

آسان

						۳	۲	
۵		۲				۹	۱	۴
	۲				۲	۶	۵	
۶	۲			۴	۱			
۵		۶	۲			۸		
	۳		۸	۶	۵			
۹		۷		۹		۵		
	۵		۲		۳		۹	

متوسط

۳			۹			۵		
			۳	۵		۹		
۸	۵					۱		۲
	۴		۲	۷				
۵		۳				۷		۱
				۳	۵		۹	
۲		۷					۶	۳
		۸	۲	۳				
		۵		۸				۷

سخت

۲			۹		۶			۵
	۶				۴			۳
		۱				۸		
	۴		۸			۲		
		۷				۳		
	۳		۲					
۷			۵			۳		
		۹			۲			۱
	۲				۸			۹

خیلی سخت

۷	۶		۴					
	۲	۳	۶					۹
		۵	۲					
	۵	۱						
۲		۷				۸		۱
						۴	۳	
۴			۹		۱	۳		
			۱	۸				۲
			۵					۸

حل جدول سودوکو شماره ۳۳۳۳

آسان

۸	۱	۴	۷	۶	۳	۲	۵	۹
۶	۳	۵	۹	۲	۸	۴	۱	۷
۷	۹	۲	۵	۱	۴	۸	۶	۳
۳	۸	۶	۲	۴	۵	۹	۷	۱
۱	۴	۹	۳	۸	۷	۵	۲	۶
۵	۷	۷	۱	۹	۶	۳	۸	۴
۴	۶	۸	۸	۵	۹	۱	۳	۷
۹	۵	۱	۶	۳	۲	۷	۴	۸
۲	۷	۳	۴	۷	۱	۶	۹	۵

متوسط

۳	۱	۶	۵	۸	۹	۴	۷	۲
۴	۲	۸	۹	۷	۶	۵	۳	۱
۵	۹	۷	۱	۴	۳	۸	۲	۶
۸	۵	۴	۶	۲	۷	۱	۹	۳
۱	۶	۳	۴	۹	۸	۷	۵	۲
۲	۷	۹	۳	۵	۱	۶	۸	۴
۶	۸	۵	۷	۱	۴	۲	۶	۹
۹	۴	۱	۸	۶	۲	۳	۷	۵
۷	۳	۲	۵	۳	۹	۸	۴	۱

سخت

۸	۷	۶	۳	۴	۵	۹	۱	۲
۱	۴	۹	۶	۲	۷	۳	۵	۸
۳	۵	۲	۹	۱	۸	۶	۴	۷
۶	۳	۵	۸	۷	۴	۱	۲	۹
۴	۹	۸	۱	۵	۲	۷	۶	۳
۷	۲	۱	۴	۹	۶	۸	۳	۵
۹	۸	۳	۲	۶	۱	۵	۷	۴
۵	۶	۴	۷	۸	۳	۲	۹	۱
۲	۱	۷	۵	۳	۹	۴	۸	۶

خیلی سخت

۷	۶	۱	۸	۴	۳	۹	۲	۵
۳	۲	۹	۵	۶	۱	۴	۸	۷
۵	۸	۴	۹	۷	۲	۳	۶	۱
۸	۵	۷	۱	۳	۶	۲	۹	۴
۱	۹	۳	۴	۲	۸	۵	۷	۶
۶	۴	۲	۷	۹	۵	۸	۱	۳
۴	۳	۸	۶	۵	۹	۱	۷	۲
۹	۷	۵	۳	۱	۴	۶	۵	۸
۲	۱	۶	۲	۸	۷	۵	۴	۹

یک جدول با دو شرح

جدول روزنامه *ایران* دارای دو «شرح عادی و ویژه» است. در صورت تمایل به حل دو شرح ابتدا یکی از شرح‌ها را با مداد حل کرده و سپس با پاک کردن جواب شرح اول، به حل شرح دوم بپردازید.

۷۲۸۹

جدول عادی

افقی:
۱- تمیز کردن- کارگردان تئاتر در حال اجرای «به‌شوهرساده‌نیازمندیم!»
۲- ایالتی در «هندوستان»- مداد باریک نویس- محل قرارهمیشگی
۳- بی‌دغدغه- متشکرم- خاندان
۴- درختی سبز- پایتخت فراری- اینگونه هم کلمه تصدیق است- ازخواهران برونته
۵- گرد دهان از جانب بیرون- از توابع «قائم‌شهر»- جنگ
۶- به آخر رسیده- اثر «بیدل»- ریشه
۷- دختر «گشتاسب»- پرده نازک درون چشم- فرد غیر معلوم
۸- نام پسرانه- نغمه- نوشتن
۹- میغ- از نکویان جاودان ماند- زانوی در!
۱۰- حرف عطف- نام پسرانه- فارسی «آیفون»
۱۱- مسابقات دوچرخه‌سواری- زندگانی- مادر عرب
۱۲- چکاوک- پیروزی‌ها- ویتامین انعقادی- از بهترین منابع نور
۱۳- دومین خلیفه دودمان اموی- پارچه‌ای نخی- نمایان
۱۴- تنگدست و بی‌مایه- بی‌باک- کیسه پشمی خشن
۱۵- لوازم نوزاد که اقوام مادر به رسم تحفه فرستند- روشی موقت در مواقع اورژانس

عمودی:
۱- تفرجگاهی نزدیک «دروازه قرآن»- آدم بسیار سخت‌گیر
۲- آسیای آبی- همراه «کره» در صبحانه- مقابل «کلی»
۳- دانشگاه- زبردست- گیره سر
۴- ماهی عرب- سرود- شمای فرانسوی- عددی ترتیبی
۵- طینت- گمراه- خبرافشاگر
۶- جنس مؤنث- کسی که در معرض اتهام باشد- بی‌حرکت
۷- روز- حادثه- نوعی جنس رویه کفش
۸- سریع‌ترین نوع شنا- نمدزین- رنج و محنت
۹- نوار و تار- آشکار- اجاره منزل
۱۰- امریکایی- خردسال- واحد تنیس
۱۱- سیستم آسان پرداخت- پاکدامنی- مستحضر، واقف
۱۲- مساوی در شطرنج- ضمیر متصل دوم شخص مفرد- ورق آهن قلع اندود شده- واحد طول دستی
۱۳- به‌معنی «شهروند» هم آمده- بدکار- زاری
۱۴- نمره و شماره- تنگ چشم- کمک رسانی
۱۵- عظیم الجثه- نویسنده «قابوسنامه»

جدول ویژه

افقی:
۱- روستایی زیبا در استان «گلستان دارای طبیعتی بکر- تیمی در «چمپیون شیپ»
۲- هنر رزمی مدرن چینی- نوعی خرما- دورنگار
۳- مخصوص بانوان- خودروی ایرانی- مقابل «بایر»
۴- تلفظ جداگانه حروف- سرما- پیروان دین موسی (ع)- تپه کوچک
۵- سودای ناله- از ابرمی بارد- حنا
۶- ماه میلادی- پول زیرمیزی- لنگه
۷- جنگل زیبای شهر «ملاثانی»- فیلمی از «احمد کاوری»- صندلی اسب
۸- جمع نادر- مادر- شاعر «هوای تازه»
۹- گردش کودکانه- ریحان دشتی- اثر «کریستوفر فرانک»
۱۰- آبی آذری- پسر «چنگیزخان»- جانوری ساکن جنگل
۱۱- برترین- پایتخت فرهنگی ایران- پارو
۱۲- شمارش- کاهل و تن پرور- زبانی در برنامه‌نویسی- پیراستن به شیوه باغبان
۱۳- موجودی کلروفیل دار- یک ششم ملک- شهری حومه «میبد»
۱۴- انبان- دید- شیرینی «تبریز»
۱۵- استانی در «چین»- کنایه از مراحل سیر و سلوک عارف تا رسیدن به کمال

عمودی:
۱- فیلم جنگی «پرویزشیخ طادی»- پرش تند
۲- گیاهی برای دام- نام کوچک «آلن» کمدین- جمع عالم
۳- بازکن!- ماه سریانی- مقابل «خوش‌بین»
۴- مثل- هیأت مدیره- اداواطوار- طرح سابق مدارس
۵- کوهی در استان «کرمان»- خشنودی- تازه
۶- رنگ موی فوری- رب النوع جنگ- مثل
۷- رخنه گر- اکسید آلومینیوم خاک- صوت
۸- قطب صنعت خودروسازی در منطقه جنوب شرقی کشور- وسیله بافتن قالی- لوله رابط مایعات
۹- طبقه- گیاهی طبی- وقت
۱۰- گیاهی از تیره «نعناعیان»- میوه خام- شانه نساجی
۱۱- رود اروپا- قلندر- نوعی از پورشه
۱۲- عنب الثعلب- مقابل «آری»- امر به آموختن- نوبت بازی
۱۳- لنگه به لنگه- ارض- در مقام تحسین و شادی می‌کشند
۱۴- وخامت امر- ماشین زراعت- نام پسرانه
۱۵- تنه درخت- اثری از «آنتون آرتو»

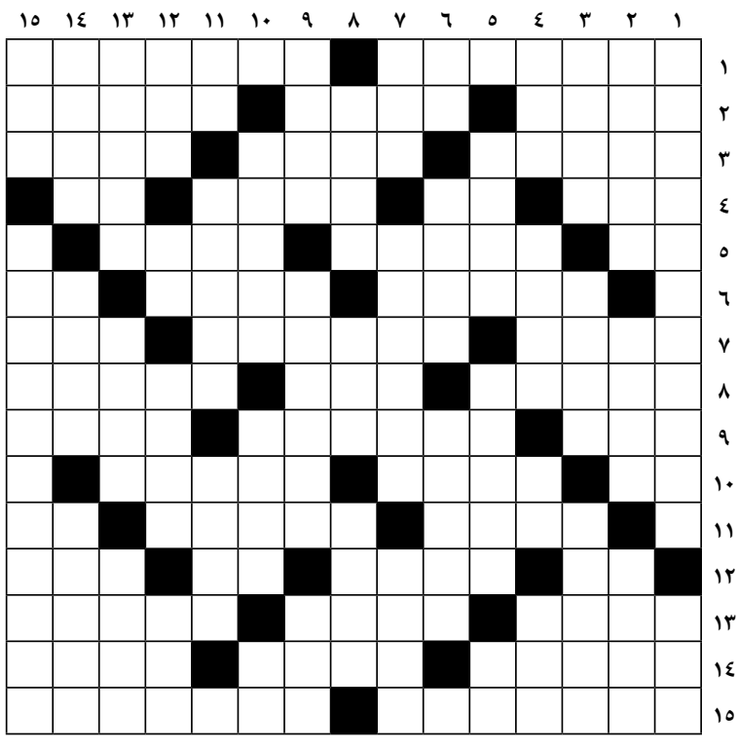

حل جدول عادی شماره ۷۲۸۸

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	ش	ر	ح	ا	ل	■	ن	م	ل	ن	و	ی	■	س	ی
۲	ر	و	س	■	ش	ا	ب	و	■	ر	و	ل	و	ی	ن
۳	ل	ب	ا	ت	■	ن	ت	ر	س	■	ر	ا	ی	ن	■
۴	و	ا	م	■	ل	م	■	ا	ی	ن	ک	■	ف	د	ا
۵	ه	■	■	م	ی	ک	ا	ب	■	د	ن	ب	ه	■	■
۶	■	ه	م	د	ا	ر	س	■	گ	ی	س	و	■	ک	ا
۷	ا	■	ر	و	■	ت	ا	ن	ک	ر	■	ا	و	ل	■
۸	■	ن	ی	■	ن	ا	د	و	د	ا	ن	چ	ی	■	■
۹	ن	ا	■	ت	ا	خ	ر	ی	■	ا	س	■	ک	و	■
۱۰	■	■	ن	ا	ر	■	ش	ا	خ	ر	■	■	■	■	■
۱۱	■	■	■	■	■	■	ت	ا	چ	ر	ا	ن	و	ن	ی
۱۲	■	■	■	■	■	■	ک	ن	■	■	■	■	■	■	■
۱۳	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
۱۴	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
۱۵	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

حل جدول ویژه شماره ۷۲۸۸

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	ف	ا	و	ی	س	م	■	ذ	ر	ی	ا	ی	ج	ا	ن
۲	ه	■	ه	د	ه	■	ب	■	ا	ی	■	ر	ا	ر	ه
۳	ر	و	ل	ک	■	س	■	ب	ن	ذ	■	ه	م	ا	ی
۴	س	ی	ه	■	ا	ب	ل	ا	ر	ک	■	■	ج	ل	ب
۵	■	■	■	م	ح	ت	ش	■	م	ی	ت	ی	■	■	■
۶	ه	■	ی	و	ل	ا	ف	ا	■	ت	ی	ه	■	ر	ت
۷	ی	ا	غ	ی	■	■	■	ت	ف	■	■	■	ا	ن	س
۸	چ	ی	ز	■	ک	ل	ا	ر	ک	ی	■	■	■	و	ل
۹	ا	ن	■	م	ا	ل	■	م	و	■	■	■	■	د	ا
۱۰	ن	چ	■	م	ی	ن	■	ا	■	و	■	■	■	■	م
۱۱	■	■	■	ت	ا	چ	■	ر	ا	■	■	■	■	■	■
۱۲	ی	و	م	■	ب	■	ه	■	ل	ا	ر	ک	■	■	■
۱۳	ل	ح	ا	ف	■	ن	ی	ر	و	■	ت	ک	ا	ب	و
۱۴	د	ش	ن	ا	ر	■	ا	ی	م	ی	■	ر	ا	ر	ر
۱۵	ا	ت	ی	ش	ب	ا	ز	ا	■	خ	ا	ک	ا	ر	ز